

PUT U OUT

– Pa, hoćeš da se vratimo?

– Ma, neću, nećemo nikad krenut ovako. Valjda sam ga sklonila.

Valjda. Valjda će jednom prestati to valjda i valjda ću bar jednom znati da nešto sigurno jesam ili nisam, ramišljam, dok ona gleda ispred sebe i vozi, mirno, kamenog lica uključenog samo u saobraćaj, već navikla na takve moje ispade. Valjda ću jednom znati kako je to ne tražiti ključ iza knjiga i diskova, kako je to sjetiti se gdje si ostavila mokar peškir i ne pitati se da li si sklonila prljav uložak ili si ga ostavila u kutu lavaboa, pored sapuna. Ovaj sam ga put valjda sklonila.

– Jebiga, žurilo mi se. Ne volim kad me požuruju.

– Aha. – dodaje ona i daje gas da stigne proći kroz žuto.

– Zamalo.

– Aha. – odgovara hladno, ganjajući novo žuto.

Mrzim njeno ahakanje. Radi to kad me mrzi. Mržnja je jaka riječ, gađenje je možda ona prava. Ona jednostavno ne razumije kako neko može ne znati da li je bacio prljav uložak u smeće. Ona ne razumije kako stvari poput sapiranja kade nakon kupanja, pranja šoljice nakon kafe ili bacanja uloška u smeće mogu nekom ne biti rutina. Zar se za takve stvari neko uopće može zapitati da li ih je uradio? Neko može. Mogu ja. Ona to zna i to joj se gadi.

– Sad ti se gadim?

– Ma jok. Samo znaš da ja to ne kontam.

Okrećem se i tamo pozadi, iza nas, ne sjedi niko. Same smo i možemo psovati i upadati u beznadežne rasprave. Same smo: ona vozač, ja suvozač i paket za moju mamu tamo iza.

ŽIVOT JE POD VODOM

LAMIJA BEGAGIĆ

– Nemaš tu šta kontat il ne. Takva sam. Jebi me, al sam takva.

– A dobro.

Ne svađa joj se, pa u to ime pojačava radio. Zaustavlja se na semaforu, ovaj put crveno kao kuća. Stupska petlja. Trup smo gusjenice koja napušta grad. Mirno čekamo da se glava pokrene.

– Baš bi bilo super da znam udarat ritam po volanu – kaže odjednom potpuno ushićeno.

Svira brza ciganska melodija i ona se trudi pratiti je tapkanjem prstiju po volanu. Trube iz nekog drugog orkestra, tamo iza nas, zadaju, međutim, nesnosan i neuprativ ritam. Nervozni šoferi podsjećaju je da je zeleno i da se pokrene. S koliko li je samo usana sada potekla psotka na račun njenog spola, ne smijemo ni pomisliti. Ubacuje u brzinu, kreće, ali nema više onog ushićenja, ni volje da prati ritam, nema više ni ciganske muzike, potpuno ju je utišala. Sad je opet sva u saobraćaju. Takve je sitnice demorališu. Još je početnica, još izlazi sva znojna iz auta, još joj je sjedište previše primaknuto šajbi i još obje ruke drži čvrsto na volanu čak i kad je cesta savršeno čista i ravna.

212 Trudim se zapaliti opet tu nepravedno ugašenu energiju i pojačavam muziku, ali cigani su odsvirali svoje. Slušamo stanje na putevima, no, nema nikakvih smetnji na magistralnom putu M-17, osim da se i dalje, zbog radova na izgradnji auto-puta na dionici Visoko-Kakanj, vozi obilaznicom. Na radiju ne spominju da je danas nedjelja i da je na Stupu auto-pijaca – podatak koji nas dvije, uputivši se na put baš u ovo vrijeme i baš ovim putem, nismo smjele zaboraviti. Shvatamo to tek kad se nađemo uklještene u gomili automobila.

Ne samo da ne uspjavam zapaliti nju, već gasim i samu sebe i opet utišavam radio.

– Jebem ti selo! – progundam, potom se opet okrenem tamo iza i gotovo da se izvinim paketu na stražnjem sjedištu.

Opalim još koju psotku i počnem nervozno tapšati prstima po vlastitom golom koljenu.

Cijela je petlja blokirana, auta prilaze sa raznih strana, vruće je, u nedostatku trotoara, krajem ulice koračaju gomile pješaka, izvana, i kroz zatvorene prozore, dopire žamor i vika. Auto-pijaca je neizostavno mjesto okupljanja takozvanih prodavača (onih koji bi ono loše što imaju prodali za što više) i takozvanih potragača (onih koji bi ono dobro što nemaju kupili za što manje). Taj vječiti nesporazum razlog je što su ovakve pijace če-

šće mjesto žestokih prepirki, psovki i nadmudrivanja, negoli istinskog poslovanja i robno-novčane razmjene.

– Fina Fabija. – govori – Izgleda očuvana.

– Ovdje sve izgleda očuvano. A sve je ispod hrđavo.

– Meni i svaka lubenica izvana izgleda ukusno. A nije.

Nasmijala me i sretna sam što se smijem. Sretna je i ona.

Ne volim lubenice ali sam voljela kad ih je tata kuckao i tražio pravu u moru krivih. Mama veli da bi uvijek pogađao. Po autu ne kucaš da prepoznaj je li udarano. A bilo bi lijepo da možeš samo kucnuti i da ti svaka ta hrpetina željeza ispriča svoju priču. Bilo bi lijepo da su sve analogije slatke kao ova sa lubenicom i da me je svaki put ovako lako nasmijati.

Primičem joj se, zaklanjam joj čuperak kose iza uha i dajem joj pusu u usnu resicu. Smije se i gleda me krajičkom oka. Obje su joj ruke još na volanu, iako se već par minuta ne pomičemo s mjesta.

– Ne budi tako napeta. Slobodno izbaci iz brzine, pusti nogu s kvčila, skini ruke s volana... Protegni se, odmori se.

– Hoćeš ti da voziš? – pita uvrijeđeno.

– Neću. Samo kažem.

– Onda nemoj ni govorit. Opuštena sam.

Naravno da nije opuštena, ali mi je odjednom žao što sam išta rekla. Nekad je tako kruta. Kao kad vozi. Ili kad ne dozvoljava muzici da je pone-se, već stidljivo pleše samo ramenima i gornjim dijelom trupa, ili kad razgovara sa nepoznatima, neprestano češkajući leđa i stražnji dio vrata. No, nisu to situacije u kojima joj smiješ prigovarati. Bilo bi moguće s njom pričati o tome u krevetu, u šetnji, na kafi, ali nipošto u trenucima dok je takva. Ne voli da misle da je kruta i napeta. To je čini krutom i napetom. Sad još jače stišće volan, a on sve više klizi iz znojnih šaka. Ljuta je što sam uništila tako lijep trenutak. Ne može da ne misli na to kako je možda zaista prekruta i kako će se sigurno i njima danas učiniti takvom.

– A daj sori. Samo mi je žao što se nisam sjetila da je danas prokleta pijaca... Žao mi što sam te uvukla u ovo... – pokušavam se izvući, ali riječi mi zvuče blijedo i neuvjerljivo, i prije nego su sišle sa usana.

Htjela bih da mi vjeruje. Zaista se osjećam loše.

– Vjeruj mi.

– Ok, vjerujem. Ali kakve to veze ima s mojom opuštenošću? Uostalom, nisi ti kriva. I ja sam znala da je nedjelja.

– Znala si, al ja vodim. Mislim, mojima idemo.

- Pa?
- Pa ništa.
- Ne pokušavaj uvijek bit tako...

Kolona se lagano pokrenula i učinilo nam se da ćemo u ovoj turi zaista probiti obruč i izaći na čistinu. No, zapele smo opet.

- Pa dokle više? – pita me, kao dijete.
- Ne znam. Još malo. Da stavim neki cd? – odgovaram, kao djetetu.

Klima glavom i puštam nešto za hvatanje ritma po volanu. Razmišljam šta je htjela reći. Da ne pokušavam uvijek biti tako... Tako dominantna? Tako zaštitnička? Tako samouvjerena? Šta to ona već zna o meni a da ni ne znam da zna? Opet joj radim ono s kosom, ono s uhom.

Pokrećemo se i izlazimo iz gužve. Auto ronda, kao da mu je mrsko pokrenuti se. Pravi razlog za takvo brujanje, zapravo, nije ljenost mašine da nastavi putovanje, već Irinin šoferski junf. Njene oči nisu na cesti već na kontrolnoj tabli. Tek kad vidi broj obrtaja, prebacuje u veću brzinu. Motor moraš slušati, auto ti zna reći šta mu treba, pomišljam da joj kažem, no, naravno, ne govorim. Ionako je dovoljno napeta zbog susreta sa mojima.

214 – Ja se ne sjećam pedesetog rođendana svoje mame. – veli, kao da zna o čemu mislim.

– Kako?

– Tako. Bio je prije dvije godine, toliko znam, al nemam pojma šta smo radili i jesmo li ga obilježili.

Vjerovatno nisu. Irinin brat živi vani i rijetko pohodi roditeljski dom. Irina je stub familije. Krhak stub, učini ti se da ni bicikl ne možeš naslonit na njega, ali kad je upoznaš shvatiš kako je sposobna i za veće zemljotrese. Mama i tata bi se razveli da nije nje. I hoće, tačnije, čim ona ode od njih. Bit će to kraj njihovog kompromisa što su ga zvali brakom. Iako tim simboličnim odlaskom mlađeg djeteta od kuće neće prestati biti roditelji, prekinut će svoje formalno zajedništvo i otići tamo gdje već u mislima i srcima jesu.

– Je li te strah? – pitam

Ona veli da jeste, a ni ne zna da sam je pitala je li je strah toga što će se njena porodica raspasti onog momenta kad im okrene leđa. Misli da sam je pitala je li je strah ovog putovanja i ove naše odluke da im napokon kažemo, da im, na proslavi pedesetog rođendana moje mame, da im svima, mami, tati, dedi, Aidi i Adnanu, svima, kažemo...

– Ma, to je normalno. Mislim, to da te strah. I mene je. – odgovaram tiho.

A nije me strah. Nije toga. Strah me jeseni, strah me da će ovo ljeto tako brzo proći, strah me da neće sa mnom izdržati još dugo ili još gore da će se jednog jutra probuditi u pedesetoj čekajući povod da ode od mene.

– Hajde stani na prvoj pumpi, pliz... – jedva progovaram.

– Zašto?

– Malo mi je muka.

Zaustavlja auto i ja izlazim. Udišem zrak, ona izlazi za mnom i stavlja mi ruku na rame. Na licu joj vidim taj osjećaj odgovornosti iako zna da sve to sa mnom nije od loše vožnje, trzanja auta i nespretnog zaobilaženja rupa na cesti. Nudi mi da ja vozim dalje, ali odbijam ljuta na samu sebe. Opet sam je uspjela rastužiti. Vadi cigaretu i pali je.

– Opet nisi sigurna da to želim? – pita me, tačnije više konstatuje, dok pilji u poklon zatvoren u autu.

Nisam sigurna. I ne osjećam se pozvanom da išta odgovorim na ovo njeno pitanje, ako je uopće i pitanje. I ona zna da nisam sigurna. Zna da mislim da to radi zbog mene, ne jer zaista to želi. A neću da to radi zbog mene.

– Neću, neću da to radiš zbog mene, neću da ti bude žao, neću da za pet godina kažeš da sam ti sjebala pet godina života, neću da kažeš da si sve žrtvovala jer si me voljela i da si mogla sa svima, sa bilo kim, sa muškarcima, frajerima, jebenim frajerčinama, a ti si, eto, odlučila sa mnom i otjerala si sve od sebe i porodicu, koja se raspala, naravno, čim su čuli, i sve opet zbog mene! Zbog mene!

Kao i obično nakon ovakvih erupcija, stojim skamenjeno, nesigurna da sam zaista sve to izgovorila. Možda sam samo razmišljala, možda nisam rekla baš sve i baš ovako?

Baca cigaru na asfalt i gleda je kako dogorijeva. Potom podigne glavu i pogleda me. Oči su joj umorne od vožnje, od treme, od straha. Očekujem da će izgovoriti gomilu uvreda. Očekujem da će me, ako već ne želi da me vrijeđa, barem prezrivo pogledati i ostaviti me tu, na pumpi, vratiti se dok još može, ako ništa drugo, a ono spasiti brak svojih roditelja. Ne dobijam ništa od očekivanog. Dobijam Irinu.

Ulazimo u autu u tišini. Uzima moj dlan i stavlja ga na svoju nogu. Iz glatke kože probijaju oštre dlačice i bockaju me.

– Misliš da će joj se svidjeti poklon? – pita me dok pali auto.

Otkad je sve počelo, više od dodira i više od svega, volim da je gledam i da na njenom tijelu pronalazim svoje nedostatke: okrutne oštre dlačice na nogama, crvena zadebljanja oko kukova, ranice od dlake čiji je korijen ostao zatočen u tijelu...

– Hoće. – odgovaram spremna da po drugi put krenemo na isto putovanje.

VIŠI NIVO SAMOĆE

Sve će stvari jednom leći na svoje mjesto. Treba znati sa strpljenjem.

- Nemaš jastuk?
- Otkud mi.
- Ni peškir?
- Imam, al u drugoj torbi.
- Na šta da naslonim glavu?
- Na mene.

Treći dan pokušavamo poletjeti za Zagreb. Treći smo dan u kovitlacima sarajevske magle, udišemo smog, izdišemo prezir prema gradu iz kojeg odlazimo u onaj koji nam čak ni prezira nije vrijedan.

Sarajevo Airport. Najljepši mali aerodrom u Evropi. Male čekaonice, mali ljudi, veliki koferi. Nova je godina tek počela. Ljudi se vraćaju kućama, mada ih odbijaju tako zvati. Govore kako idu od kuće, a znaju da već odavno tu ne žive.

Sarajevo. Najtužniji mali grad u Evropi. I nas dvoje, jednako mali, jednako tužni.

- Misliš da će poletjeti?
- Ma jok.
- Šta ćemo za večeru?
- Šta god.
- Da napravim dolme?
- U čemu?
- Posudit ćemo šerpu.
- Ako ti se da...

217

Ne da mi se. Ne da mi se još jednu noć spavati u praznom stanu koji već treći dan zvanično i nije naš. Prodali smo stan u Sarajevu i trebali bi biti sretni. Davno smo odlučili ne živjeti tu, davno smo odlučili kupiti nešto tamo. Nikad nismo imali toliko novca na računu, nikad bogatiji nismo sjedili u aerodromskoj čekaonici. Toliko smo bogati da se rasipamo avionskim kartama, skupljamo i nagradne milje, možda nas ovaj prodati stan jednom odvede daleko odavde. Nemamo šerpu u kojoj bi skuhalo dolme, ni jastuk na koji bi se naslonili dok čekamo da nas još jednom vrate bivšoj kući. Svaka je noć dodatni bonus. Svaku noć dospijevamo na jedan viši nivo samoće ogoljeni u ogoljenom stanu.

- Dobro je da Mila nije krenula s nama. Propustila bi kontrolu.

– Baš misliš da nećemo poletjeti?

– Ma, nema šanse.

– Treba javiti tvojima da je odvedu ujutro. Nalazi su u drugoj ladici.

– Treba.

Stan u Zagrebu ima ladicu za ljekarske nalaze, ladicu za diplome, ladicu za račune. U jednoj od tih ladica stavit ćemo i papire za kredit. Cijeli će sarajevski stan stati u jednu ladicu zagrebačkog.

Dobro je da Mila nije krenula sa nama. Premalena je, možda bismo je izgubili u magli, kao što smo izgubili sebe.

– Jebemu mater, znaš da smo morali.

– Znam. Ništa nisam rekla. Znam.

Da puši, zapalio bi cigaretu. Da ima bilo kakav porok, ovo bi bio pravi trenutak za pasti u napast. Da čita novine, odšetao bi do kioska. Ništa od tog ne može, nema alibi za odaljiti se od mene.

– Što nam ne javljaju?

– Valjda će skoro.

– A da idemo kući?

– Kojoj?

218

Nasmije se prezrivo. Samo otežavam i žao mi je zbog tog. Gledam kroz prozor i ne vidim daleko. Ovo je grad u kome više gledaš, nego što vidiš, a opet nikako da prestaneš gledati. Pomislim izgovoriti to, ali odustanem.

Napokon prihvatam poziv da se naslonim na njegovo rame. Guram svoj dlan u džep njegove jakne i igram se ključem od stana. Stišćem ga dok se dlan ne počne znojiti, a ključ ne ostavi žig na vlažnom mesu. Sad se moji žigovi vide i na tijelu, sad više nikad neću moći sakriti taj stan.

Sklapam oči i zamišljam nas kako plovimo gore visoko dok iz aviona ispadaju novci sa našeg bankovnog računa, nagradne milje i svi dokumenti naših zagrebačkih ladica i upadaju u razjapljena usta magle.

Javili su da avion neće uzletjeti. Glas je pun isprika koje ljudima ne olakšavaju. Aerodromska se zgrada prazni. Osjećamo kako opet ostajemo sami.

NAJGORE JE

Prvog marta desila se prava snježna oluja, moja prijateljica slavila je 24. rođendan na koji nisam bila pozvana, a moja domovina slavila je Dan nezavisnosti na koji ne bih došla, sve i da sam pozvana.

Grtalice su čistile ulice, one glavne, one sporedne po visinskim dijelovima grada ostale su zatrpane. Iz jednog takvog dijela grada uputila sam se ka centru. Taksisti su odbijali doći na poziv, nije bilo druge do pješke. Sipalo je u lice, kapa i šal nisu pomagali. Rijetki prolaznici jedni su drugima upućivali dobro jutro. Za mene je jutro odavno prošlo, trošila sam već trinaesti sat nekog dana koji je između ponedjeljka i utorka. Bio je neradni za sve osim za mog prijatelja Mešu kojem nijedan nije neradan. Sjedio je, kao i svakog drugog dana, u svojoj kancelariji od cijela dva kvadrata, gurao se sa računarom, stranke je primao samo do praga, dalje se nije moglo. Nosila sam knjigu čiju naslovnicu je trebalo skenirati i nije da nisam mogla naći nekog sa skenerom u svom kvartu, umjesto se uputiti po takvom nevremenu dolje u centar, ali dalo mi se i moglo mi se. A, i da budem potpuno iskrena, hvalilo mi se.

Prvog marta, na rođendan moje prijateljice i nezavisnost moje domovine, konačno sam dobila stipendiju. Gotovo da sam joj se prestala nadati. Meša je trebao biti prvi koji će to saznati.

– Noćas je zeko tražio svoju mamu! – rekao je Meša čim me ugledao na vratima.

– A?!

– Boli zima!

– Aha. Pa, eto...

Meša je desetak godina stariji od mene. Naravno da znam koliko tačno, ali on više voli da jednostavno kažem desetak. Činim to zbog njega, meni to ne predstavlja problem.

Osim što ponekad, kao ovog puta, teško pratim njegove rečenice, kao da pričam s nekim ko je pred sami rat otišao u inostranstvo i, uz par fotografija i osnovne dokumente, ponio sa sobom tadašnji sleng koji se s godinama skamenio, kao što se skamene slike, zvuci i boje iz djetinjstva.

– To opet nisi spavala?

– Ma, jok. Nego... dobila sam je!

– Sereš?

– Ne serem. Majkemi.

Ubrzo je uslijedilo kuckanje čaša, nešto se i natočilo, pa onda opet, pa još jednom. U ona dva kvadrata ipak stane i koja flaša, uz kompjuter i Mešu. Onda smo dogovarali termin pravog i zvaničnog veselja, komentarisali još jednom prokletu zimu i izrazili zadovoljstvo što je tamo gdje idem područje vječitog sunca i ljeta. Cijela ceremonija trajala je petnaestak minuta, potom smo se rastali, on je otvorio Quark 6, ja sam zatvorila vrata njegovog officea na broju 16. Lagano me obuzimao umor. Spavalo mi se. Pod cipelama je prštalo, mišići su me zaboljeli od penjanja u moj kvart. Ispred zgrade su komšije čistile snijeg sa auta i psovali takav praznik. Ušla sam u kuću, bio je prvi mart, Dan nezavisnosti, i, tek raspoređujući mokru garderobu po slobodnim radiatorima, sjetila sam se da nisam skenirala naslovnicu knjige. Krenula sam da pošaljem Meši poruku i ugledala koverticu na displeju mobitela. Preduhitrio me. Pisalo je nešto tužno što se ovdje, u ovakvim prilikama, u snježnim prazničnim danima ni ne parafrazira, kamoli citira. Nešto toliko tužno da još dva sata nisam mogla zaspati. A i onda, kad sam zaspala, sanjala sam loše i probudila se mrtva umorna.

220 *Na toj slici imaš 364 dana. Sutra ti je prvi rođendan. Okupani ste oboje, pred spavanje, ispred onog starog ružnog plakara, sjećaš se? Vidi kako sam vas počešljala, k'o čvoke...*

Tako je mama opisivala njoj omiljenu fotografiju iz mog i bratovog djetinjstva. Toliko je voli da je izradila barem deset takvih. Jedna od njih krasi i stolić u mojoj spavaćoj sobi.

Gledam je i naravno da se sjećam i ružnog ugradbenog plakara kojeg smo izbili tek petnaest godina nakon te fotografije, i prvog rođendana, i razbijenog nosa jer sam, žureći negdje, baš na taj veliki dan, ispala iz hodaljke. Svega se sjećam osim gdje sam žurila, a tog bih najradije da se sjetim.

Umorna sam, ali od sna nema ništa. Pao je mrak, ali snijeg ne posustaje. Palim radio. Ako nastavi ovako, vele, sutra bi se moglo proglasiti vanredno stanje. Neki kvartovi već su potpuno izolirani. Vesela ekipa iz redakcije noćnog programa u to ime pušta staru zaboravljenu pjesmicu. *Pršti, pršti bijela staza*, pjevušim i gledam u osmijeh od 364 dana i uredno počešljanu mekanu kosu. Ko pamuk. Na tatinu stranu, mamina je tvrda ko čekinje.

Prodorni *bip* mobitela nadglašava smiješni zimski pjesmuljak sa radija. Prijateljica me poziva na rođendan. Još uvijek je onaj isti prvi mart, a ja imam osjećaj da taj dan traje od ko zna kad. Pokušavam joj napisati za

stipendiju, ali nemam volje. Odlučujem se na stari trik. Pravit ću se da spavam, ionako svi dobro znaju za taj moj "potpuno ludi bioritam".

Gasim radio. Gasim se. Fizički umor nekad je jači i od nimalo bezazlenih stvari kao što je tuga.

To je on. Lud je ko struja, valjala sam mu se od šege. Al' brate puter, mlađi od mene pet godina.

Prijateljica pokazuje fotke s rođendana koji sam prespavala. Ima 24 godine i još uvijek ne zna kako živjeti, tako nekako ide neka pjesma. Potpuno je potpisujem. Opsjednuto pokazuje fotografije, pun ih je hard disk, lista ih, zoomira njegovo lice i njegove dječije ruke. Draži digitalne fotografije su u tome da dijelovi postaju cjelina. Gledam u ruke tog nepoznatog dječaka, potom u lice svoje prijateljice, pa u snijeg s druge strane prozora i shvatam da joj ipak moram reći za prokletu stipendiju.

– Nisam ti rekla da sam konačno dobila...

– Nemoj zezat? Pa, nisam ni znala da ti je kasnilo... Jebote, ja prošli mjesec trebala dobit 14. a dobila tek 22. Umrkla sam od straha.

Trenutak u kojem bih se trebala nasmijati, ali ne ide mi.

– A vidi ga na ovoj. Pjeva karaoke. Jest nam bilo dobro. Šteta što si spavala.

– Da... Šteta... Nego, moram ići.

– A ne reče mi što ti je kasnilo?

– Ne znam. Valjda stres. Čao.

– Čao.

Studen udara u lice, spuštam se ka gradu. Poslat ću joj mejl i reći joj. Ili će nekako saznati. A i ako ne sazna, nema veze. Već će nekako shvatiti da me nema u gradu, pa će nekoga upitati gdje sam. Ovo je mali grad. Neko će joj znati reći.

Najgore je k...

Stari model Siemensa nije pravljen za bosanske zime. Mobitel se zaledio, uspjela sam pročitati tek početak poruke. Mogla sam samo nagađati nastavak.

Najgore je kad u martu zapada? Najgore je konačno iza nas? Najgore je kad dobra riba s levatom hoda?

Najgore je kad ti se mobitel zaledi kad ne treba, kad ti hladan zrak brije lice, kad pokušavaš doauljati do stana, a ideš u potpuno suprotnom smjeru, kad shvatiš da su glavne brige tvoje jedine preostale prijateljice ka-

ko smotati pet godina mlađeg i ne zatrudniti. To je najgore. Ili ima i gore?

Pokušavam reanimirati telefon, ali uzalud. Hodam u smjeru suprotnom od onog koji vodi u toplinu doma. Zagledana u mrtvi mobitel, sudaram se sa dječakom čije nindža-okice proviruju iznad šarenog šala. Neodoljivo me podsjeća na Armina. Armina kojem je za dvadeset dana rođendan. Ulazim u prvu prodavnicu igračaka sretna što sam svojoj šetnji po ovom kijametu konačno dala smisao.

Imali smo neki aparat kad se rodio tvoj brat, onda se pokvario nedugo nakon tvog prvog rođendana. A uvijek je bilo nešto preće od aparata, mala djeca, gomila izdataka.

222 Tako moja mama objašnjava činjenicu da, sudeći po fotografijama, period između mog prvog rođendana i prvog dana u školi ne postoji. Možda stvarno ni ne postoji. Možda se u tih šest godina i nije dešavao život. Možda se propinjanje na prste da sama odvrneš slavinu, smijeh nad vlastitim odrazom u stražnjoj strani kašike i naopako obuvene patike ne pikaju u postojanje. Možda počneš postojati tek kad kročiš u školu. Možda ni Armin još ne postoji i njegovo gledanje kroz ovaj tek kupljeni mikroskop bit će samo generalna proba za nastavu života. Nešto kao predškolska, čudni mutant vrtića i škole kojeg je odbolovala moja generacija, ponosna što je dovoljno odrasla da korača po školskim hodnicima, a ipak još dovoljno slobodna, neuhvaćena u mrežu ocjena, disciplinskih mjera i sniženih vladanja.

Kući raspakujem poklon za dječaka, nestrpljivo, kao da ne znam šta je unutra. Kroz mikroskopsko staklo posmatram pahulje snijega zakačene za sintetičku rukavice. Gledam mali svijet u sintetičkom kažiprstu, kao nekad u predživotu, dok još nisam bila umorna od života. Iz mog mikrosvijeta trzne me san. Sviće, pale se prva svjetla u zgradi preko puta, valja malo odspavati.

Laku noć, pahuljice, laku noć vlatai tkanine.

Najgore je kad pomisliš da je nemoguće moguće. To je pisalo u poruci, posljednjoj poruci koju je arhivirao moj mrtvi Siemens. Dobro je služio svrsi. Poželio mnoga dobra jutra i lake noći i popunio mnoge samoće uklještene između ne baš dobrih jutara i nimalo lakih noći.

Najgore je kad pomisliš da je nemoguće moguće. Pomislila sam da bi snijeg mogao prestati. A to je, naravno, nemoguće. I niko više u ovom bosanskom Garmišpartenkirhenu ne misli da je moguće.

Navlačim kese na noge, šušajući ulijećem u čizme i krećem na još jedan pohod ka centru. Prikupiti dokumentaciju za put nije nimalo lak zadatak. Dan prepun papira, šaltera, redova koji rastu po širini umjesto po dužini, pauza za ručak, pauza za kafu, pauza za cigaru...

Hodamo u koloni, jedno po jedno, drugačije se ne može, svuda oko nas je prtina, gust snijeg, nestvarno bijel za metropolu. Djevojka ispred mene korača sporo, čujem šuškanje njenih kesa u čizmama, zna i ona da to čujem i neprijatno joj je, crveni se iako je već crvena od studeni. Smiješan mi je njen stid, smiješna mi je ova kolona, smiješno mi je što po papire za put na studijsko putovanje na Floridu idem niz Breku, iza rijeke ljudi, čudno ravnodušnih, kao da se nikad ulicama nije ni hodalo drugačije do ovako.

Ovdje i sada sve je moguće. Mogao bi to biti pristojan odgovor na onaj čudni sms koji danima stoji neodgovoren, kao što štošta u mom životu od dana kada sam saznala za stipendiju stoji otvoreno, neriješeno i neobavljeno. Zaleđeno kao stari Siemens i rub mojih nogavica.

Za koji mjesec, nekom ću u toj dalekoj zemlji, tom iz ove perspektive nestvarnom *Sunshine Stateu*, prepričavati ovo čudno hodočašće. Prepričat ću i kako je jedan golub, nesretna ptica stanarica, sletjela baš na taj komadić utabanog puta kojeg smo gazili, zaustavivši na tren cijelu kolonu. Ispričat ću, potom, kako sam prije par godina bila studentica, kako sam uselila u šesti stan u godini dana, nadajući se da ću u njemu ostati barem do sljedećeg semestra. Veliki stan sa dva balkona, dva kupatila, tri sobe, velikim hodnicima i velikim prozorima. Veliki stan u kojeg su moje kutije sa knjigama, mali radni sto i jastuk sa oblačićima (sve što sam sa sobom donijela) utonuli kao oblutak u more. Zaključala sam dvije od tri sobe, jedno od dva kupatila i jedan od dva balkona. Nije mi trebalo toliko prostora, izgubila bih ono malo sebe što sam sačuvala kad sam doselila u novi grad. Bilo je ljeto, skoro kao na toj Floridi gdje ću pričati ovu priču. Željela sam piti kafu na balkonu, ali izgledalo je to na prvi pogled kao nemoguća misija: valjalo je očistiti naslage golubijeg izmeta. Golubovi znaju kad je stan prazan i usele na njegove balkone. Zavezala sam cd za silk i okačila ga na balkon, čula sam za taj trik od komšija, vele da reflektovane zrake sunca tjeraju golubove od balkona. Trebalo ih je odvići od ovog, za onaj drugi mi je bilo svejedno. Ustupila sam im ga, mislila sam da je to sasvim pristojan dogovor, stan je bio moj, mogla sam ih, da sam htjela, protjerati sa oba. Udisala sam smrad kiseline, što od izmeta, što od hemijskih preparata za

čišćenje, ali sam napredovala, sve dok nisam odlučila počistiti i izmet ispod male komode odložene uz zid balkona. Pokušala sam metlom, ali nije išlo, pa sam uzela lopatu i počela skupljati smeće njome. Kupila sam grančice i skoreni izmet, strugala i povlačila, na rubu snage, ali sretna što osjećam kako lopata dodiruje pod. A onda sam, napravivši predah da obrišem znoj sa čela, ugledala šćućurenog ptića. Više je sličio pacovu nego ptici, nije imao perje, bio je goluždrav i preplašen. Gledali smo se par sekundi, ja pitajući se otkud on, on čudeći se da postoji svijet koji nije ispod komode, a moguće je čak, i svijet izvan balkona. Vratila sam ga natrag i opazila još jednog. Nisam bila sigurna da su neozljeđeni, nisam vidjela da li sam ih povrijedila, krvnički strugajući lopatom ispod skorenih govana. Skinula sam silk i cd i odlučila piti kafu u kuhinji. Predveče im je došla majka. Ispuštali su prodorne zvukove, to je bio znak da su živi, ali bila sam ubijedena da su me psovali, da su se žalili, da su, iako tek ispiljeni iz jajeta, izgovorili sve moguće golubije uvrede.

Nisam dočekala sljedeći semestar u tom stanu. Iselila sam se bliže centru i bliže fakultetu. Iako sam im, nakon onog dana, svako jutro ostavljala hranu, mislim da su bili sretni kada sam otišla. Gladniji, ali sretniji.

224

Štošta mi se lijepo desilo u tom stanu, izgubila sam osamdesetak kvadrata dodira kad sam otišla iz njega, voljeli smo se jedan student i ja u svakom njegovom ćošku, otključali na početku zaključane sobe i njih napunili znojem i strašću, ali pamtit ću ga po onome što sam učinila tim pticama, samo zato da bih ja pila kafu tamo gdje su oni mjesecima gradili sigurnost i toplinu. Gradeći toplinu sebi, ukrala sam je njima.

Bojim se da ovu priču ipak neću ispričati na Floridi. Ne znam engleski toliko dobro. A i koga bi to u Tampi mogla zanimati moja dva goluba sa Mojmila?

Zvuk grtalice prene me iz misli o mojim golubovima. Prolaznici opet prave izlizane šale na račun zimske službe. "Izgleda da ih je opet snijeg iznenadio u sred zime", govore i klimaju glavama jedni drugima. Centar je pristojno očišćen. Bolje se ne može, jer snijeg uporno sipa.

– Ti i ne vidiš od ovog ludila?

Trznem se iz misli. Meša. Ponekad mislim da je nemoguće doći u centar, a ne sresti ga. Cijeli njegov mali svijet svodi se na uži centar grada. Stan, posao, roditeljski stan, omiljena kafana. Ne bi valjalo bježati od njega. U tom slučaju, centar bi postao vječno zabranjena zona.

– Ne vidim. U belajima sam.

Pitao me zašto, odgovorila sam zbog papira, pitao je kojih, odgovorila sam cijelim spiskom, od potvrda o zdravstvenom stanju do onih o nekažnjavanju, upitao me je dokle sam sa pakovanjem, rekla sam nidokle, na kraju je pozvao na piće, rekla sam da žurim po papire. Rastali smo se, prošetao je ta tri i po metra do kancelarije, u to je, gotovo u momentu kad je ušao u zgradu, snijeg popustio, palo je još par pahulja i onda je napokon stao. Nakon pet dana. Nastavila sam prema MUP-u i shvatila koliko će mi nedostajati tamo. Ne snijeg, Meša. A možda i snijeg. Uvijek je to tako, kad odeš, fali ti ono što te najviše nerviralo i od čega si najviše želio pobjeći. A ja želim pobjeći od njega. Od snijega, ne od Meše. A možda i od Meše. Zato će mi i nedostajati.

Naravno da je dobro znao da je nemoguće. On jeste, ja nisam. I otkud sad ovakav preokret? On je bio taj koji me uvjeravao da između jutarnje policije i večernje onanije, ne smije biti naše međusobne penetracije. On je govorio da smo razumni i da kao takvi to ne smijemo dozvoliti. Ja sam govorila da naravno da nećemo, potajno se nadajući da hoćemo.

Sjedila sam naprijed, on je vozio, svirala je Azra, Johnny je kukao na žalosno lošem engleskom. Bilo je klizavo, čini se da je, otkad se znamo, uvijek vijao snijeg. Imao je loše auto, ali dobro u duši. Čelave gume, proklizivanje na svakom ćošku, zamagljena stakla, otvoren prozor po najbjesomučnijoj zimi. Moja ruka među njegovim nogama, tišina, pogled zahvalnosti, smiješak i pozdrav. Ja koja izlazim, auto koje se gasi, pa potom pali tek iz trećeg puta, dizelaš. Nije nam se ovo smjelo desiti, mislim, a sretna ulazim u haustor. A smjelo nam se desiti i trebalo se nastaviti dešavati, al šta sam ja znala tad, palila sam sporije od one dizel ohrdine, ma kako ohrdana ta analogija bila. Najgore je kad pomisliš da je moguće nemoguće.

225

Ovaj si dan zakasnila u školu. Ja sam došla kući, ti si plakala za stolom. Pitala sam šta je bilo a ti si rekla kako si se oblačila i pogledala na sat i bilo je 10 i 11, a ne 10 i 10 i bilo je kasno da kreneš i nisi otišla u školu. Onda smo pravili sladoled i tata nas je slikao.

Gledam na sat i skoro je 2 ujutro. Malo prijatelja imam, mislim, kojima mogu zabibikati u ova doba. Osim Arminovog tate. Dobrog dragog frčkovog Amira. Pored što je dobar, drag i frčkov, Amir je i moj tip čovjeka. Ne zato jer je frčkov, iako je i to, već što radi noću. Pišem mu kako sam se još u prvom razredu posvađala sa satom. On odgovara kako mo-

ram malo usporiti. Ja mu kažem da idem u Ameriku, on kaže da bi i on to učinio na mom mjestu. Ja mu kažem da sam umorna od snijega, on kaže da se idem grudvat. Ja kažem, ne više njemu, već Meši da se idemo grudvati, pa pošaljem poruku samoj sebi. Mrtvi Siemens odnio je u svom Unsent folderu moje najljepše poruke Meši. One najiskrenije nikad mu nisu stigle. Grudvamo se mi mjesecima, pomišljam i čekam barem četiri. To je već neko pristojno vrijeme za ići u krevet. Dotad bi valjalo malo pojačat grijanje, ugasit mobitel i pokušati umjesto Golfa Dizela sanjati Tampu.

NA(D)VODNO ŽIVOT

Mislit će o tom kad dođe gore. Gore se misli, dolje se šuti. O svemu će dobro promisliti kad dođe gore.

Ljetni su dugački dani. Ljude koji ga okružuju jedva poznaje i teško raspoznaje: svi gotovo jednaki, u istim odijelima, iste visine. Možda bi ih i naučio razlikovati da ih bolje pogleda, ali on ih ne gleda. Previše je ljepote dolje da bi gledao u ljude. Možda bi ih mogao razlikovati po glasu, ali oni ništa ni ne govore. Niko ništa ne govori. Gore se govori, dolje se šuti. Sve će joj reći kad dođe gore.

Još jedan uron i vraća se u stvarnost. Još jednom osvjetljava gorgonije, još jednom bez daha gleda kako modro plava boja obasjana svjetlošću postaje crvena. Fascinirano promatra igru boja i svjetlosti i čini mu se da dolje, na 35 metara dubine, ponešto i drži u svojim rukama. Gore, u svom nadvodnom životu, ništa nije njegovo. Kao da neko drugi u ruci čuva lampu, pali je i gasi i čini da on, protiv svoje volje, mijenja boje.

Prije osam godina me upoznao i zavolio. Ja ga upoznajem tek sad kad je prekasno da ga zavolim iako bi bilo pametno baš to: zavoljeti ga ovakvog, sad i ovdje.

Dan je moje svadbe. Muž, ja, nekolicina prijatelja - među njima on.

Ljubi me i stiže. Sretni smo što smo se sreli. Tapšem ga po leđima. Kosa mu je narasla, ramena su mu ljepeljiva. Zagledani smo jedno u drugo. Skeniramo. Šta se promijenilo od zadnjeg puta? Upijamo nove nijanse boje, nove bore, nove potkožne bubuljice, nove mrljice od pudera.

Ljetni dugački dan smjenjuje kratka ljetna noć.

Pada mrak, padaju pijani gosti: po krevetima, spužvama, prostirkama.

On sjedi na podu i priča. U očima mu vidim sjaj, čas modar, čas crven, baš kao gorgonije o kojima plete priču. Udišem njegove priče i ne želim ih izdahnuti. Prije osam godina nije znao tako pričati, prije osam godina ja nisam htjela slušati.

U njegovu priču uplivala su znatizeljne i vesele ribice kojima sam odmah zaboravila ime što mi nije smetalo da ih zamislim kako u jatima plivaju prema ronionicima ne gledajući ih kao opasnost, već kao partnere za igru i zezanje.

Oduvijek sam znala dvije stvari: čovjek nije jedino razumno biće u svemiru i čovjek, definitivno, nije jedino biće kojeg veseli zezanje – suluda igra bez pobjednika i poraženog.

Gore, u svom nadvodnom životu, ništa nije njegovo. Kao da neko drugi u ruci čuva lampu, pali je i gasi i čini da on, protiv svoje volje, mijenja boje, mislio je i kad je izronio i dugo potom. Ipak, nikad mi ništa nije rekao. Nastavio je šutjeti i gore, kao što je šutio dolje. Nije mi rekao da taj brak nije dobra ideja. Nije mi rekao da postoje svjetovi u kojima pred očima blješte boje i smiju se vesele ribice. Čekao je da bude prekasno i da otkrijem sama.

Oduvijek sam znala dvije stvari: čovjek nije jedino razumno biće u svemiru, ali je definitivno jedino biće sposobno zezanje – suludu igra bez pobjednika i poraženog – pretvoriti u igru života i smrti. Svjetla smo ugasili. Zatvorila sam oči i poželjela da pažljivo napipa ožiljak od vaccine na mom lijevom ramenu, povuče ga prema sebi, otčepi me, pusti sav zrak van, smota me, stavi u podrum i ostavi dolje do sljedećeg ljeta.